

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂLAN, IOAN DAN

Semnul Kogaion : proză scurtă / Ioan Dan Bălan. -
Deva : Editura Emia, 2025

2 vol.

ISBN 978-973-753-602-0

Vol. 1. : Calea. - 2025. - ISBN 978-973-753-601-3

821.135.1

Fotografiile din colecția doamnei Elisabeta Bogățan

Coperta 1: Fotografie din Kogaionul dacic

Coperta 4: Autorul parcurge Calea prin Cheile Tăii

Tehnoredactare copertă: Codruț-Sebastian Făgăraș

© Editura Emia

www.emia.ro
Casa de editare EMIA

IOAN DAN BĂLAN

SEMNUK KOGAION

CALEA (proză scurtă)

VOLUMUL 1

Editura Emia

Editura Confluente, Petrila, 2009

• Ceea ce caracterizează scrisul echilibrat, de o firească maturitate artistică, al lui Ioan Dan Bălan este vâna puternică de realism, așa cum remarca Marian Odangiu la debutul în proză al lui Ioan Dan Bălan, cel care, afirma el, se remarcă în același timp prin mâna sigură, ochiul pătrunzător și spiritul de fin psiholog. (...)

Arta de a contura personajele, individuale sau colective, vioiciunea dialogului și sugestivitatea descrierilor, știința subtilă de a îmbina firesc perspectiva diacronică și cea sincronică, depun mărturie pentru talentul autorului, maturitatea lui artistică, și fac din romanul *Constelația Kogayon* o apariție care face cinste prozei românești. "

Mircea Bujorescu, Constelația Kogayon – volumul III, Puterea Cuvântului, în Mesagerul Văii Jiului, nr. 560/ 27 aug. 2012, pag. 7

„Scriitorul Ioan Dan Bălan aduce în literatură o importantă și vastă creație literară, proză, eseu, cercetare etnografică, epigramă, critică literară, poezie, toate marcate de talentul său literar și de amplitudinea unor studii aprofundate în domeniu. Dacă în latura epică abordează genuri diverse, de la povestiri fantastice, la chestionarea etnografică riguroasă, în poezie, chiar dacă se raportează la situații și trăiri diverse, poetul gravitează în jurul unei singure teme majore și anume raportul viață-moarte, observat din cunoscuta perspectivă hamletiană de „a fi sau a nu fi”. ”

Petru-Ilie Birău, Jocul de-a nemurirea, de Ioan Dan Bălan sau despre dezmărginirea poeziei, în Sud, nr. 5-6, 2017, pag. 14

CUPRINS

1.Prefață (în loc de...)	5
2.Biserica de brazi	7
3.Calea	13
4.Braconaj	22
5.Țăran	27
6.La Tăul Roșu	34
7.Platca	43
8.Aerul Dobrăilor	51
9.Prizonieri în Chei	62
10.Mă duc să văd de soarta mea	71
11.La Șomu	76
12.Calea :Coturi nepotrivite	83
13.Biobibliografie	92
14. Referințe critice	98

NOTA EDITORULUI

Cartea „Semnul Kogaion” cu cele două volume ale sale: Volumul 1, „Calea – proză scurtă” și Volumul 2, „Muntele dragostei” sunt „SEMNE” ale scriitorului Ioan Dan Bălan, cel care cunoștea, mai bine ca oricare altul, cărările multilor în care au viețuit și au alcătuit temple ale spiritualității, străbunii noștri, dacii.

Dacă ne lăsăm purtați pe CĂILE TĂII, ori pe alte căi ale KOGAIONULUI DACIC, pe căile Munților Retezat ori ale Munților Orăștiei, ale văilor încărcate de sacru și mister, putem reuși o pătrundere a adevărurilor spiriulale pe care nu le bănuiam.

Muntele DRAGOSTEI invită la viață prin scriitura lui Ioan Dan Bălan.

PREFAȚĂ (în loc de...)

Spațiul Carpato-Danubiano-Pontic s-a manifestat (și se manifestă, încă!) pentru viețuitorii săi ca un loc în care virtuțile Omului adevărat stau în fața Europei: credința, bărbăția, atenția, concentrarea, înțelepciunea, setea de cunoaștere, grija față de cel de alături, dragostea față de limbă și patrie etc.

Toate acestea ar fi superflue, dacă nu ar fi curios definit spațiul numit Kogayon: un loc unde există pământ, apă, foc, aer, loc, simțire, nesimțire, această lume, cealaltă lume-amândouă laolaltă-soare, lună, mișcare, nemișcare, apariție și dispariție, unde totul se mișcă și totul stă, tărâm al Omului de Piatră, un capăt și un început al suferinței, care se sprijină pe cât lasă Cerul la îndemână...(după Victor Kernbach).

Veneticii nu pot pătrunde ușor în sufletul băștinașilor momârlani, dar nici prea greu.

Zei și zeițe, semizei și nimfe roiesc în Kogayon, cei mai mulți fiind fugari din Olimp, din Alpi, din Elbrus sau din Hiperboreea. Zâni și zânele, personaje ale basmului nostru vin la „nedeile” cu drag întocmite și prezentate aici, așa credem.

Din acest amestec, firul roșu se desprinde vizibil și înconjoară totul în forma unei inimi pulsatorii. Cu riscul de a luneca în mit, cele cuprinse în cartea DUHUL MOMÂRLANILOR (Editura eLiteratura, București, 2017) și în cea de față intră în zona contradicțiilor dintre „povestea mincinoasă” și „adevărul etern”. Totodată, cititorul este invitat să descopere multe sensuri cu mare încărcătură și informații utile, majoritatea surprinzătoare. Nimeni nu poate fi îndemnat sau silit la a crede fără a cerceta; dar a ignora cu bună știință cele aflate la îndemână, cele petrecute în fața mai multor martori, poate fi o greșală regretabilă.

Momârlanii trăiesc între două universuri: unul așezat în jurul Văilor Jiurilor, știut și recunoscut, și altul neașezat și nerecunoscut, cel din Kogayon.

Cele scrise își caută loc și timp, încearcă să intre în experiența de dincoace și de dincolo, din fiecare om, cu îndrăzneala de a fi operă deschisă cititorului cu spirit și îngăduitor, și ales. Autorul îndrăznește să o declare frumoasă și convingătoare. De altfel, zeul cel mare al vechilor daco-geți spunea: „cuvintele sunt terapia sufletului!...” (cit.aprox.)

autorul

BISERICA DE BRAZI

Cărarea, care trece prin fața intrării în pronaosul Bisericii, era scaldată în lumina mov a asfințitului și omul simți o strângere neplăcută pe șira spinării : trebuia să doarmă acolo, era tare obosit și până la cabana de lângă lacul glaciari al Șureanului era mult de mers. Câinele, care se curăța conștiincios de țurțuri, scânci a dorință de odihnă și Milu se hotărî : trase peste opritor drugii de la pârleaz și pătrunse hotărât în interiorul străjuit de arborii retezați, chiar bucurându-se că avea să trăiască o experiență aparte, sub cerul liber.

În linie, lumânările dinspre vârfulurile brazilor albi din desiș căpătau același violet al asfințitului, de sărbătoare a începutului de an. Oricum, dinspre domeniul schiabil apărut în Șa se auzeau zgomote pe care el nu ar fi dorit să le asculte noaptea întregă. Dar cine să se încumete până la stâna de vară a Jinarului Pătru din pășunea Aușelului? Prin zăpada întărită un om cu mers normal mănca până acolo, vorbă veche, cam o pâine. Și mai erau, întretăiate, urmele haitelor de lupi și alte animale, înnebunite de mirosurile de carne

friptă și scofeturi de la mesele bogate ale celor care foloseau pârtiile și teleschiurile în lungul vacanței de iarnă, copii și vârstnici, cu cățel și purcel, veniți să petreacă de Crăciun, de Anul Nou, fiecare să-și încarce, vorba lor, bateriile, invers proporțional cu golitul buzunarelor...Și cât de ușor e să-i înțelegi pe proaspăt îmbogățiții de după Revoluție, cei mai mulți îmbogățiți din furt, evaziune, tâlhărie, falsuri în acte etc.

Era curat în interior. În lungul anilor, chiar dacă Nedeia nu se mai ținea și stăpânirea cea atee interzisese ținerea de slujbe religioase acolo, chiar dacă unii au încercat de mai multe ori să-i dea foc, Biserica și-a apărât „zidurile” din copaci retezați; arboretul a revenit la viață în fiecare primăvară și trecătorii credincioși nu uitau să curețe pronaosul, naosul și altarul, să cioplească din brazii căzuți câte o băncuță după regula ciobanilor, câte un chituc pe care să stea și să se hodine trecătorul ; să pună, lângă pereții printre care nu se mai vedea afară (crescând, șirurile de brăduți care delimitau încăperile Bisericii se îngroșaseră, toată construcția naturală devenise o palisadă în care nu se putea altfel intra decât prin „poarta” de la intrare, o întocmire din drugi groși, legați cu piroane, scoabe și sârmă) și să pregătească, după legile nescrise, lemne de foc.

Totul, în haină colorată de zăpadă întărită, era ca de pe alt tărâm și, cum Milu știa unde îl purtase visul devenit realitate, s-a pus pe lucru, să aibă foc aprins toată noaptea cea lungă a gerarului și loc adăpostit pentru somn. A adunat în grabă lemne cât mai groase,

le-a așezat lângă locul în care făcuseră și alți călători foc și unde se aflau multe crăci și spărturi pe jumătate arse, a legat bine poarta grea de la intrare, a verificat rapid cele trei încăperi, să vadă dacă nu apăruse vreo spărtură în pereți, a realizat că lupii sau alte animale nu pot pătrunde, apoi a aprins lemnele, spre bucuria dulăului Albu, care își făcea în grabă culcuș pentru confort propriu, scurmând până la covorul gros de cetină cu labelle.

Noaptea venea repede și, după ce focul se înteteți, Tăianul se apucă să taie, cu alpenștocul său special, cărămizi mari de zăpadă întărită și să le clădească pentru o colibă- igluu în care să doarmă liniștit. După ce termină, noaptea veni cu puzderii de stele și lună plină, cu lumini pâlpaitoare de avioane nepăsătoare. Se grăbi iarăși, își curăță zăpada din interiorul culcușului de gheață, așeză cu grijă și satisfacție folia de plastic și salteluța impermeabilă peste cetină și se gândi să își hrănească prietenul, să mănânce și el. Se închină din nou în altar, la crucea mare din piatră, mulțumind Celui de Sus și muntelui, care se dovedea din nou prieten al său și atunci auzi cântecul a diferite păsări surprinse de culoarea mov închis cu care noaptea se lăsa peste Kogayon. Semnele animalelor mici și mari, ale păsărilor supărate pe muzica de proastă calitate (manele?), care se auzeau dinspre Lacul Glaciar și Șa, se înșirau pe firele bărbii marelui Zamolxes, cel întins peste Masiv.

Noaptea trimetea lângă puzderiile de stele alte luminițe călăuzitoare, Tăianul simțea și își așeza ființa

alături de ele, ca pentru cine mai știe ce întâmplare puțin credibilă, mai puțin reală...

Avea de-ale gurii din plin în rucsac, știa că trebuia să stea la Canton mai multe zile, ceea ce era de bine pentru situația în care Cerul îl hotărâse. Pârli slana și cârnații la jar, lăsă untura să se scurgă pe feliile groase de pită, din brânza untoasă luă doar cât să-i liniștească gâtul aprins de țuica tare din ploscă : om și câine se ospătară în tăcere și cât mîncă unul, aproape la fel primi și celălalt, mereu grăbit să înfulece, fapt care scoase din gura lui Milu câteva versuri, pe care le știa din copilărie, le reținuse dintr-o poveste :

una mie, una ție/ una-n gura lui Ilie
și când Ilie zicea/ tot în gura lui băga !

Albu, care se întorcea din când în când de pe o parte pe alta în culcușul său scormonit lângă foc, asculta fără mare interes vorbele stăpânului, fiind atent la mâinile care pregăteau dumicații și la zgomotele care se auzeau de dincolo de zidurile Bisericii, ciulind din timp în timp urechile. Tăianul îl prețuia, își amintea mereu că, în miturile străvechi ale altor popoare „omul obține focul prin iscusința și puterile câinelui”.

Prietene, când e vorba de mâncare tu ești sac fără fund, uiți că focul îți poate cădea în cârcă, de unde atâta lăcomie? E adevărat, cineva spunea că „sufletul de câine e rezistent”, oare la tine sufletul trece prin stomac?

Câinele pufni și omul nu mai vorbi ; peste el năvăli starea celui rămas în munte iarna, în adăpost improvizat, situație incredibilă pentru cei „mai slabi de

înger”, stare în care se ferea să pună prea multe întrebări, sau să încerce niscaiva răspunsuri, starea munteanului dintotdeauna temerar...

Trase găteva înghițituri din ploscă și așeză lemnele cu grijă, să se jăruie cât mai lung timp, apoi trecu prin naos, să se roage din nou, spre răsărit, de somn bun și sănătos , acolo unde se rugase în copilărie și în tinerețe, ca participant la Nedeie. Se întoarse către culcuș, oboseala îl îndemna. Pe zăpada mare, întărită de ger, se mergea ușor, nu se afundau picioarele, și...după câteva vorbe de alint și atenționare spuse dulăului, Tăianul răsufli cu plăcere aerul uscat, sănătos, întins pe salteaua impermeabilă, de la jar parcă venea și puțină căldură, somnul îl prindea...

Cu visele au venit și celelalte: în altar și naos s-au aprins, în penlumină Lunii care se ridica peste Parâng, toate resturile și bucățile de lumânări rămase de la diverse evenimente, peste tot se răspândeau mirosuri de tămâie și mir, din sfeșnice și candelă, din cădelnițele pozate pe colțuri...

Cel de Sus aștepta slujba-liturghie a celor doisprezece ktistai, care soseau dinspre cei doisprezece munți ai Masivului, pentru așezarea anului nou între semnele, prevestirile de timp și cele de cuviință ale regulilor și sfaturilor gospodărești pentru fiecare zodie în parte. Visul, aflat sub harul muntelui, îl purta în credința supusă inițialelor Înaltului Necuprins al Religiei Înnoitoare(INRI).